

Predajni krajolik sjevernog Velebita – arheologija, sjećanje i usmena predaja na području Jezera

Izvor financiranja: Sveučilište u Zadru

Šifra projekta: IP.01.2023.15

Trajanje projekta: 1. listopada 2023. do 30. rujna 2025.

Voditeljica projekta:

doc. dr. sc. Vedrana Glavaš, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Istraživačka grupa:

izv. prof. dr. sc. **Igor Kulenović**, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

izv. prof. dr. sc. **Mario Katić**, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

doc. dr. sc. **Neda Kulenović**, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Matija Dronjić, viši kustos, Etnografski muzej u Zagrebu, Hrvatska

Marina Šimičić, dipl. arheol., Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Rudolf Pirak-Šepak, student, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Luka Žarković, student, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Teorijsko polazište i znanstveni doprinos:

Usmena predaja kao izvor znanja o lokalnoj prošlosti podrazumijeva prijenos znanja i vjerovanja kroz izgovorenu riječ. Predaja uključuje priče, mitove i legende koje se prenose s generacije na generaciju, a na prostoru Velebita je vezana uz krajolik te vrlo često govori i o materijalnim ostacima života ljudi koji su u nekim prošlim vremenima nastanjivali taj prostor. Budući da su ljudi, promatrajući krajolik Velebita oko sebe stvarali predaju koja se prenosila s koljena na koljeno, predaja je kao takva značajna i za arheologiju jer može ukazati na postojanje arheoloških lokaliteta. Kao i usmena predaja, i arheologija daje uvid u prošlost kojoj pristupa na drugačiji način i to kroz istraživanje materijalne kulture. Na prostoru Velebita do sada su dokumentirane brojne predaje o “zakopanom blagu”, o “Grcima”, “vilama” i slično koje su vrlo često vezane uz arheološke lokalitete različite starosti i funkcije kao što su gradine, crkve, naselja, nekropole i slično. Međutim, do sada nije sustavno istražen odnos predajnog i arheološkog krajolika.

Cilj projekta PREVENT je identificirati očuvanost predajnog krajolika Velebita te definirati relevantnost usmene predaje u istraživanjima arheoloških krajolika. Istraživanja se provode na prostoru sjevernog Velebita na predjelu Jezera. Jezera su visokogorske livade smještene na nadmorskim visinama od 1400 do 1480 m n.v., a nazvane su tako prema lokvama koje se nalaze na tom području i koje su sezonskim

stočarima u prošlosti bile dragocjen izvor vode u krškom suhom krajoliku. Pretpostavlja se da Jezera nikad nisu bila trajno naseljena. Međutim, sezonsku naseljenost ovog prostora potvrđuju brojni suhozidni ostaci pastirskih stanova kao i usmena predaja koja navodi da su na Jezerima ljeti boravili stanovnici Krasna i velebitskog Primorja kako bi napasali stoku i kosili. Nije poznato kada je započelo iskorištavanje Jezera. Arheološka istraživanja na tom predjelu počela su tek nedavno te je za sada to pitanje još uvijek upitno.

Područje Jezera odabrano je za studiju slučaja zato što predstavlja tipične velebitske visokogorske pašnjake čije su prirodne karakteristike bile glavni čimbenici koji su tijekom prošlosti utjecali na ekonomske obrasce, na način iskorištavanja zemljišta te na obrasce naseljenosti. U ovom projektu provesti će se interdisciplinarni pristup istraživanju povezivanjem arheologije i etnologije na jedan novi i inovativan način jer se kombiniraju arheološka iskopavanja i nedestruktivne metode istraživanja kulturnog krajolika s analizom usmene predaje. Probna arheološka iskopavanja provesti će se na onim pozicijama koje se spominju u usmenoj predaji čime će se uvidjeti koliko se predaja može iskoristiti za lociranje arheoloških lokaliteta, a potom će se provesti i valorizacija kulturnog krajolika Jezera te će se u konačnici predložiti i model istraživanja predajnih krajolika.